



Alapítás éve: 1935

MAGYAR KÖNYVTÁROSOK EGYESÜLETE (MKE)

Association of Hungarian Librarians • Verein Ungarischer Bibliothekare •

Association des Bibliothécaires Hongrois • Общество Венгерских Библиотекарей

1827 Budapest, Budavári Palota „F” épület

Telefon/Fax: (36-1) 311-8634; Honlap: <http://mke.info.hu> • E-mail: mke@oszk.hu

DR. LATORCAI CSABA közigazgatási államtitkár úr

Emberi Erőforrások Minisztériuma

e-mail:

emmi.kodifikacio@emmi.gov.hu

virag.agnes.kiss@emmi.gov.hu

norbert.kis@emmi.gov.hu

Tisztelt Államtitkár Úr!

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) véleményezésre köszönettel megkapta a kiadványok kötelesspéldányainak szolgáltatásáról, megőrzéséről és használatáról szóló előterjesztés tervezetét.

Az alábbi véleményt alakította ki és az alábbi észrevételek kívánja tenni az előterjesztéssel kapcsolatban.

ÁLTALÁNOS MEGJEGYZÉSEK

- Könyvtári szempontból a nyomtatott dokumentumok megőrzése mellett a nyomdakész elektronikus példány megőrzése archiválási céllal már előrelépésnek számít, azonban a szolgáltatott nyomdai file-ra vonatkozó paraméterek megadása az egységes kezelés miatt fontos lenne. (A későbbiekben a fenntarthatóság miatt egységesen kell majd konvertálni is ezeket az elektronikus file-okat.)

Arra az átmeneti időszakra, amíg az OSZK informatikailag nem felkészült az elektronikus dokumentumok fogadására átmeneti rendelkezéseket kell hozni. Konkrét válaszok szükségesek például az alábbiakra: hová, milyen formába lehet feltölteni az elektronikus dokumentumokat, vagy később visszamenőlegesen kell ezt a kiadóknak megtenni?

- Aggályosnak érezzük, hogy rendelet csak a jelenlegi országhatárokon belül gondolkozik, míg a hazai ismeretterjesztő, tankönyv, életmód-kiadványok, illetve a szépirodalmi kiadványok eljuttatása fontos lenne nem csak a Kárpát-medencébe, hanem a Balassi Intézet által fenntartott intézményekbe és a magyar nyelvet és irodalmat oktatót külföldi egyetemekre is, mely nemzetstratégiai kérdés. (a Márai programban szereplő dokumentumok nagyon erős válogatás eredménye, nem szabad csonka olvasmányanyagot kínálni és a Márai programban részt vevő külföldi intézmények köre is szűk.) Nyilvánvaló, hogy a jelenleginél nagyobb terhet a kiadók már nem viselnének el, hiszen a jelenlegi

könyvkiadás (főleg a tudományos) nagyon sok esetben külső támogatás (mecénás) nélkül nem is valósulhatna meg.

A kötelezpéldány rendelettel párhuzamosan létre kellene hozni egy alapot, mely biztosítaná a könyvek beszerzését (állami finanszírozással) és eljuttatását (szintén központosítva, az OSZK Cserekapcsolatok osztálya és a Kötelezpéldány Osztály együttműködésével) a meghatározott intézetekbe.

- A külhoni magyar könyv- és sajtótermés nemzeti archiválása (nyomtatott és elektronikus formában) szintén megoldandó feladat, mely jelenleg csak akkor lehetséges, ha magyar állami finanszírozással valósul meg egy kiadvány és a szerződésben kikötésre kerül a beadandó példányok száma. Megoldatlan a magyar kutatók, tudósok által külföldön, idegen nyelven publikált és világban megjelent magyar vonatkozású kiadványok (hungaricum) nemzeti archiválása. Erre szintén külön forrásokat kell biztosítani, hiszen nemzeti kulturális örökségünk részét képezik.
- Mivel kiadók az elektronikus változatot csak az OSZK-nak kötelesek adni, akkor is, ha helyi kiadványról van szó, azt javasoljuk, hogy az OSZK küldjön a könyvtáraknak egy összesített jelentést a szolgáltatókról, mert akkor legalább tudnák, mi jelent meg, mit kell reklamálniuk.
- A jogszabálytervezet szerint a nyomdák helyett a kiadók küldik majd a könyvtáraknak a helyi kiadványokat. Félő, hogy ez a gyakorlat még követhetlenebb lesz, mint a nyomdák esetében. Kiadó bármely civil szervezet, intézmény, iskola, stb. lehet, bárki adhat ki nyomtatott dokumentumot. Még a nyomdák működését cégmutató egyéb alapján nagyjából tudták a könyvtárak, ha nem is működtek együtt velük, de kiadók még szélesebb körből kerülhetnek ki. Esetleges, hogy helyi kiadványok nyomára rábukkanunk-e, de talán megfelelő reklám után, ha tudnak a könyvtárak erről a kötelezettségükről, nekik jobban érdekük lesz, hogy a kiadványuk megmaradjon a közgyűjteményekben. A szankcionálás megint csak megengedő, ha egy kiadó nem küld könyvet, azt mi hogyan kényszerítjük arra, hogy fizesse ki a saját kiadványát? A kisnyomtatványok esetében, hol is szerezni be egy-egy plakátot, meghívót, milyen költségteherrel. A nyomtatásban megjelent kiadvány nyomdakész elektronikus változatát csak az OSZK-nak küldik a kiadók?

ÉSZREVÉTELEK A JOGSZABÁLYTERVEZET EGYES PONTJAIHOZ:

2. §

- 14. magyar nyelvű kiadvány: olyan nyomtatott, vagy **fizikai adathordozón megjelent online elektronikus kiadvány**, amely rendelkezik magyar nyelvű címodallal vagy címképernyővel, valamint amelynek írott vagy hangzó szöveges része legalább 50%-ban magyar nyelvű, idetartoznak továbbá a magyar nyelvű szójegyzékkel is rendelkező

többszövegű szótárak, valamint a magyar nyelvű tartalommal is rendelkező poliglott és bilingvis kiadványok;

A vastagon szedett részben véleményünk szerint az online kifejezés felesleges – az nem minden esetben jelenik meg fizikai adathordozón.

4. §

- A tervezet 4.§ (1) sorolja fel, hogy milyen dokumentumtípusok /kiadványok esetén kik a szolgáltatók. A 2. Értelmező rendelkezések c. részben meghatározzák a 4.§ b-i pontjában szereplő dokumentumtípusokat, **de kimaradt a 4.§ (1) a)-ban szereplő analóg kiadvány és elektronikus nyomdai változata.**

6. §

- A tervezet 6.§ (2) értelmében a nyomtatott kiadványok esetében a szolgáltató a kiadó lesz, korábban a nyomda volt. Ez annyiban érinti hátrányosan pl. a megyei hatókörű városi könyvtárakat, hogy sok fővárosi kiadó is dolgoztatott vidéki nyomdákkal, és így az azokban nyomtatott kiadványok eljutottak a megyei hatókörű városi könyvtárakba. Mivel a kiadó székhelye szerint kell majd szolgáltatniuk, így az ilyen kiadványok nagy részét a jövőben a FSZEK fogja megkapni. Ez egy-egy megye esetében jelentősen érintheti az adott megyei hatókörű városi könyvtárak gyarapodását.
- A kötelempéldányokkal foglalkozó kollégák felvetették, hogy a nem teljesítés esetére nem érzi elegendőnek a Kult. tv. 59.§ (2c) bekezdésének megfogalmazását: "A kötelempéldányra jogosult a kötelempéldány pótlásával kapcsolatosan felmerült költségeit a kötelempéldány-szolgáltatás kötelezettjére terhelheti."
- *(3) Kettő kötelempéldányt kell szolgáltatni az OSZK számára*
 - a) a kultúráért felelős miniszter által meghatározott és kormányzati portálon;*
 - b) az 5. § (2) bekezdése szerinti kiadási változatból;*
 - c) a magyar nyelvű, külföldön előállított és Magyarországon forgalomba hozott nyomtatott, de nem Magyarországon kiadott kiadványból;*
 - d) a legfeljebb 50 példányban sokszorosított, nemzetközi szabványos dokumentumazonosító számmal rendelkező nyomtatott kiadványból;* valamint
 - e) az igény szerint nyomtatott kiadványból.*

A dőlt betűvel szedett rész ebben a formában nem értelmezhető: nem lehet tudni, hogy az a) alpont nem lett befejezve, de az e) alpont sem teljesen érthető.

7. §

- (5) Az a szolgáltató, amelynek az előállítás évét megelőző évben legalább egy olyan kiadványa volt, amelyből kötelesspéldányt kellett szolgáltatnia, azonban a tárgyévben nem keletkezett kötelesspéldány szolgáltatási kötelezettsége, köteles erről elektronikus úton nemleges tartalmú jelentést küldeni az OSZK részére.

Ebben az esetben nem világos a jogalkotói szándék, ellentmondás érzékelhető.

- **Ugyan ez érhető tetten a 7. § (3) bekezdése szerint:** „A kötelesspéldány szolgáltatója... a tárgyévben megjelent kiadványairól éves jelentést küld 2 példányban – postai úton vagy elektronikusan - az OSZK részére a megjelenési évet követő év március 15-ig.”

Vélhetően az lenne a szándék, hogy **ha a tárgyévben nem volt kötelesspéldány kiadványa, de a tárgyévet megelőzően igen, akkor arról következő év március 15-ig nemleges jelentést küldjön.** Ha igen, úgy az „előállítás éve = tárgyév” ami ellentmondás, hiszen „nem állított elő” kiadványt, és erről kell jelentést küldenie. Ha valóban ez volt a cél, a „tárgyév” kifejezést javasoljuk az „előállítás éve” helyett.

Ugyanez a helyzet a 18. § (3) bekezdése esetén is.

KIEMELT KÖNYVTÁRI JAVASLATOK ÉS ÉSZREVÉTELEK

1. Az **Országgyűlési Könyvtár** ragaszkodna a saját, 5. soros kötelesspéldányához, a leírt megkötéssel, hogy elsősorban ők válogatnak, és amit nem igényelnek, azt kapja a többi könyvtár.

2. Az **Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum** (Fennhatósága: Esterházy Károly Egyetem, és OFI) nehezményezi, hogy a neki a kötelesből járó tankönyvsor nincs nevesítve a rendelettervezetben.

Az alábbi javaslatot szeretnénk megfogalmazni ezzel kapcsolatban:

2008-ban az OSZK az OPKM-nek átadta a tankönyvekkel kapcsolatos nemzeti könyvtári archiválási, feldolgozási és szolgáltatási feladatokat. Ezért a készülő rendelet szövegébe célszerű lenne felvenni az OPKM-et, konkrétan a 13. paragrafus 2. pontjába, egy új alponttal kiegészítve: d.) az OPKM a tankönyveket.

Az OSZK-val való tárgyalások során már 2013-ban felmerült, hogy javasolni kellene a kötelesspéldány-rendelet módosítását a tankönyvek esetében (pl. Varga Katalin, Dancs Szabolcs, Monok István).

A szövegjavaslat ez volt korábban:

"Három példányt kell szolgáltatni a közoktatási tankönyvekből, illetve a közoktatási tankönyvek utánnomásaiból vagy kiadásváltozataiból, ha a kiadvány

- engedélyszáma

- nemzetközi azonosító száma
- tartalma, terjedelme
- címe, szerzője, kiadója megváltozott.

A közoktatási tankönyvek 3 példányából kettőt az OPKM, egyet a DEENK kap."

Ez a kiegészítés logikusan a 6. paragrafus 5. bekezdése lehetne.

A 14. paragrafust is ebben az értelemben kellene kiegészíteni az elektronikus tankönyvek esetében:

"Kötelempéldányt kell szolgáltatni a tankönyv elektronikus változatából."

15. paragrafushoz javaslat: " Az online elektronikus kiadvány, illetve a fizikai hordozón megjelent kiadvány egy példányát tankönyv esetében OPKM kapja meg nyilvános könyvtári szolgáltatás céljára."

ÖSSZEGZÉS

Véleményünk szerint a legkardinálisabb kérdés megint az OSZK-ra testált feladatok megoldhatóságának az ügye, hogy a nyomdák helyett a kiadók lesznek a szolgáltatók; az egyes könyvtárakat érintő nehézségek; illetve az elektronikus dokumentumokkal kapcsolatos kérdések megoldása. Nyilvánvaló, hogy a gyakorlati végrehajtásra és eljárásrendre kell koncentrálni elsősorban, mert ha nem lépünk, a valós gyakorlat során jelennek meg majd a problémák.

Köszönjük szépen a szakmai véleménynyilvánítási lehetőséget.

Budapest, 2019. január 10.

Köszönettel és üdvözlettel:



Barátné dr. Hajdu Ágnes,
a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöke